

Adres redactie en
administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis,
Hoofdstr. 84, Driebergen
Telefoon 03438-2878
Redacteur H. Lips,
Hoofdraadsman

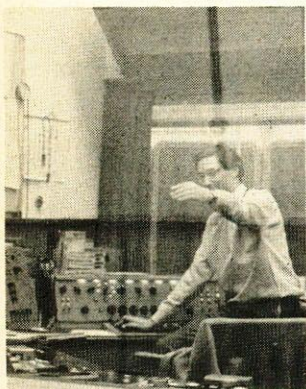
MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING VOOR MILITAIREN. Nr. 2 FEBRUARI 1973 - 12e JAARGANG

Abonnementsprijs f 6,— per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Hugo Claus in de „Kreeft” maar met zonnebril

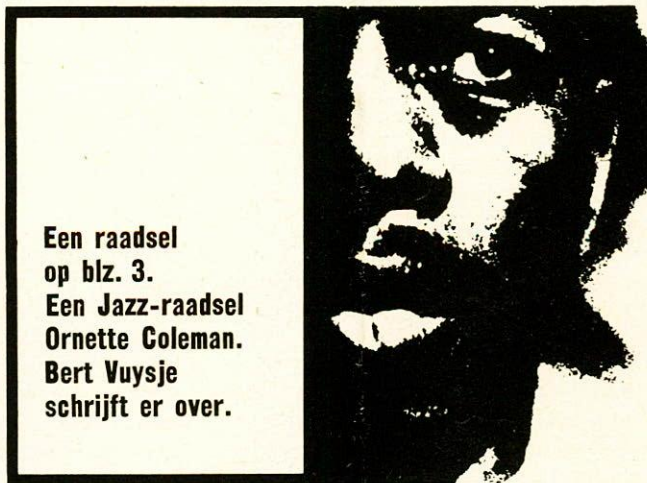
HUGO CLAUS. Voor velen van onze lezers natuurlijk geen onbekende! Toch kon ook voor hen het nieuwe boek „Het jaar van de Kreeft” nog wel eens een verrassing betekenen. „Benauwend” zegt Dick Zaal er over op blz. 8. Maar in ieder geval, zoals altijd bij Claus, de moeite waard!

Regionale Omroep
op blz. 10 en 11.
De man in de regelkamer!

Vaste medewerkers:

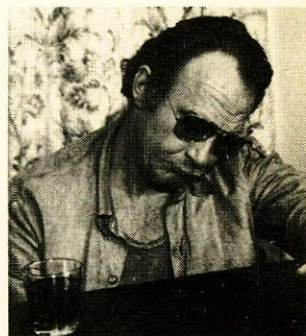
Jan Haasbroek
Wim Jesse
Peter J. Morée
Rien Robijns
Bert Vuijsje
Dick Zaal

Een raadsel
op blz. 3.
Een Jazz-raadsel
Ornette Coleman.
Bert Vuysje
schrijft er over.

De man die afscheid
nam.
Voor het laatst in Ego.
Jan Janssen op blz. 12.

Kees Brusse,
Andrea Domburg
en Sonje Barend
in de film VD.

Op mijn schrijftafel ligt het artikel van de majoor Miog in de Haagse Post van 29 november 1972 onder de titel „Politiek in de kazerne” en de strafredenen, behorende bij de straf van 14 dagen licht arrest, die de majoor Miog n.a.v. dit artikel zijn opgelegd door de generaal-majoor Kranenburg.

Verder is mij bekend dat over de zaak door de kamerleden Roethof en Wioldraijer vragen zijn gesteld aan de minister. Het antwoord van de minister is, op het ogenblik dat ik dit schrijf, nog niet bekend. Ik heb de laatste dagen nogal over deze zaak nagedacht en ik wil mijn bevindingen, in de volgende opmerkingen, wel eerlijk op papier zetten :

1. Ik ben niet zo gelukkig met het artikel van de majoor Miog. Hij suggereert dat op tenminste twee plaatsen tijdens de laatste verkiezingen door militaire kommandanten politieke voorlichtingsavonden buiten de kazerne zijn gedwarsboemd door het gelijktijdig doen plaats vinden van, in het ene geval, een door de welzijnszorg georganiseerd beatfestijn en, in het andere geval, door een in alle haast ingelaste grootscheepse oefening. Het kan best zijn dat Miog gelijk heeft maar hij noemt geen man en geen paard en dus blijft het een slag in de lucht. Nu kan ik voldoende redenen bedenken waarom Miog geen konkrete feiten en namen noemt . . . maar als je dat niet wilt kun je, in zulke gevallen m.i. beter geheel zwijgen.

2. Ik ben ronduit ongelukkig met de de majoor Miog opgelegde straf en de daarbij behorende strafredenen.

Er gaat een wereld van onbegrip voor je open als je een simpel artikel als dat van Miog hoort opblazen tot „een valselijk, en tegen beter weten in, in een kwaad daglicht stellen van de koninklijke landmacht” en zijn weigering om namen te noemen hoort uitleggen als een opzettelijk schade toebrengen aan de dienst. Waarna verder wordt gesuggereerd dat Miog de door hem genoemde gevallen heeft verzonnen, wat natuurlijk nog maar de vraag is.

3. We zijn met dit soort zaken m.i. in de krijgsmacht op de verkeerde weg. Aan de ene kant mag van kritiserende militairen worden verwacht dat ze een zo groot mogelijke zorgvuldigheid in acht nemen en geen suggesties doen omtrent gevallen die toch niet met bewijzen kunnen worden gestaafd, aan de andere kant mag van de tot straffen bevoegde kommandanten worden verwacht dat het recht van vrije meningsuiting voor hen zo belangrijk is dat ze voor de uitoefening hiervan alle ruimte geven en niet onnodig, door het opblazen van kleinigheden, hun ondergeschikten de lust ontnemen om zich te uiten.

Wie van gevallen als het bovenstaande kennis neemt moet vaststellen dat er nog heel wat moet gebeuren voor in de strijdkrachten het klimaat aanwezig is waarin werkelijke vrijheden kunnen gedijen.

4. Opnieuw blijkt wel, na de vele gevallen die we op dit gebied reeds met dienstplichtige militairen hebben gehad, dat een aantal dingen in de krijgsmacht nodig moeten worden veranderd. Er zal een moderne formulering van de krijgstucht moeten komen, het militair straf- en tuchtrecht zal moeten worden herzien en het vervolgingsbeleid moet zodanig worden veranderd dat militairen, met name in zaken die de vrijheid van meningsuiting betreffen, op gelijke wijze worden behandeld als de mensen in de burger-samenleving. Alleen langs deze weg zal de krijgsmacht, uiteraard met handhaving van die discipline die voor een efficiënt opereren van de krijgsmacht noodzakelijk is, in menselijk opzicht redelijk kunnen functioneren.

Nu wordt aan al deze zaken reeds jaren gesleuteld, door ministers, politici, militaire autoriteiten enz. Maar er is, tot op dit ogenblik, nog nimmer iets van essentiële aard uit voortgekomen.

Daarom handhaven we, zonder welbehagen, onze eerder gedane uitspraak dat we in deze met een falende overheid te maken hebben.

Falend tegenover de mens in de krijgsmacht !

Red.

Het raadsel Ornette Coleman

Het was bijna een scène uit een domme Hollywood-film: de jazzmuzikant die na een jarenlange strijd tegen onbegrip en verguizing eindelijk de kans krijgt om zijn Grote Compositie door een heus symfonie-orkest uit te laten voeren. In werkelijkheid had altsaxofonist Ornette Coleman (42) al eerder werken voor strijkkwartet en voor blaasensemble op de plaat vertolkt gezien (hij kreeg zelfs, enige jaren terug, een beurs speciaal voor zijn „klassieke” compositorische activiteiten).

Maar toch moet het midden vorig jaar voor hemzelf een belangrijk moment zijn geweest, toen hij zijn „Skies of America” met het London Symphony Orchestra mocht gaan opnemen. Want hoezeer Ornette door jazzkeners ook wordt gewaardeerd vanwege zijn pionierswerk in de ontwikkeling van de avant-garde-jazz (en hoe groot het respect ook is dat hij tegenwoordig geniet als een van de zeer weinigen van zijn generatie, die hun muziek in deze magere jazzjaren overeind hebben weten te houden), hij zelf is door de jaren heen zo hardnekkig bezig geweest met zijn „serieuze” composities dat hij daar wel een bijzondere betekenis aan moet hechten. Beluistering van de kort geleden verschenen LP „Skies of America” (CBS S 65147) maakt Ornette's pre-occupatie met de „eigentijdse concertmuziek” niet minder raadselachtig dan die vroeger na het horen van zijn strijkkwartet al was. Waarom voelt iemand die én als jazz-improvisator én als jazz-componist bij voortdurend tot zulke superieure, hyper-persoonlijke prestaties komt, zich gedrongen om zulke weinig

opzienbarende „klassieke” stukken te produceren? Ornette had het stuk, een soort suite van 21 deeltjes, oorspronkelijk geschreven voor zijn eigen kwartet (met tenorist Dewey Redman, bassist Charlie Haden en drummer Ed Blackwell) plus een symfonie-orkest. Die opzet werd helaas getorpedeerd door de Engelse muzikantenvakbond, die de medewerking van Ornette's drie sidemen verbood uit een misplaatst soort zorg voor de werkgelegenheid van de musici uit eigen land. Daardoor kan „Skies of America” op deze plaat niet geheel op zijn juiste merites beoordeeld worden. Maar ook als je met die handicap (die o.a. met zich mee bracht dat een slagwerker van het London Symphony Orchestra de onmogelijke taak kreeg om de rol van mees-terdrummer Ed Blackwell op zich te nemen) rekening houdt, kun je niet anders dan met verbazing luisteren naar de zweverige, statische partijen die Ornette vooral voor de strijkers op papier heeft gezet. Bij vlagen, eigenlijk alleen als Coleman zelf op zijn altsax over het 80 man sterke orkest heen speelt, wordt Ornette's onvervreemdbare muzikale identiteit heel even hoorbaar. Maar voor het overgrote deel bevat deze LP een saai soort „moderne muziek”, die nog het meest doet denken aan de volstrekt anonieme klanken die gewoonlijk achter pretentieuze „kunstfilms” worden geplakt. De teleurstelling van „Skies of America” is des te sterker, nu de afgelopen maanden drie LP's verschenen met niet eerder uitgebrachte opnamen uit diverse vroegere fasen van Coleman's carrière, die stuk voor stuk zeer bijzondere muziek bevatten. „Crisis” (Impulse AS-9187) dateert uit 1969 van een concert waarop het Ornette Coleman kwartet met Dewey Redman en Charlie Haden een reünie beleefde met Coleman's oorspronkelijke trompettist Don Cherry. Vooral „Song for Che”, een schitterende compositie van Charlie Haden, laat de groep in topvorm horen, maar ook Ornette's eigen stukken worden zeer geïnspireerd vertolkt.

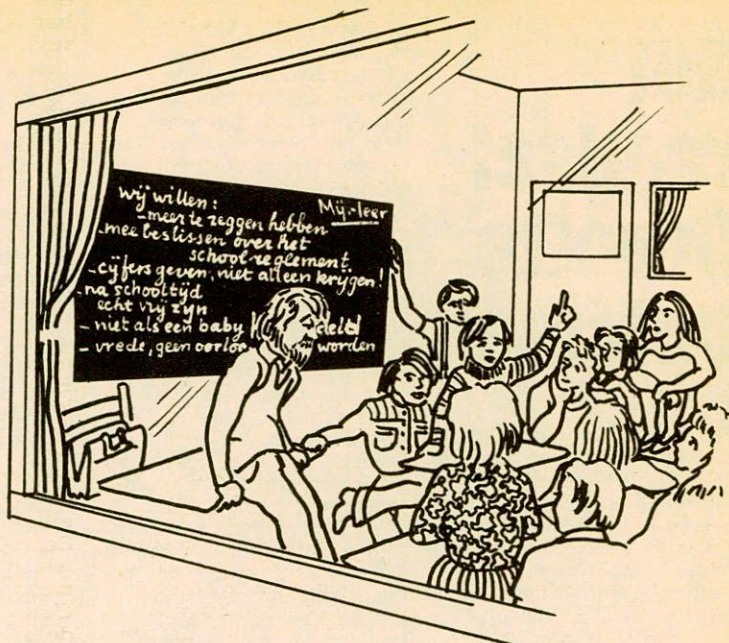
In 1960 formeerde Coleman voor één keer een dubbelkwartet met o.a. Don Cherry, wijlen Eric Dolphy, Charlie Haden en de overleden bassist Scott LaFaro. Die groep nam toen de befaamde LP „Free Jazz” op. Vorig jaar bleek tot veler verbazing dat er nog een, ongeveer de helft kortere, versie van dat indertijd als een bom inslaande stuk bestond. Die „First Take” staat nu op het album „Twins” (Atlantic SD 1588), samen met vier nooit eerder verschenen opnamen van Ornette's oorspronkelijke kwartet uit 1959-'61. Het merkwaardige is dat deze „restanten” in kwaliteit nauwelijks onderdoen voor de stukken die indertijd wel direkt werden uitgebracht. Kennelijk putte Ornette twaalf jaar geleden uit een schier onuitputtelijke inspiratiebron. De meest verrassende „nieuwe oude” Ornette-plaat draagt de naam van pianist Paul Bley: „The Fabulous Paul Bley Quintet” (America 30 AM 6120). Dit zijn

opnamen uit 1958, toen Bley in de obscure Hilcrest Club in Los Angeles een paar weken lang optrad met de volslagen onbekende blazers Ornette Coleman en Don Cherry. Bley heeft de tapes kennelijk vijftien jaar lang zorgvuldig bewaard om ze tenslotte, nadat Coleman en Cherry een wereldreputatie hadden opgebouwd, voor goed geld te verpatsen. Een uiterst dubieuze gang van zaken, want je kunt er bijna zeker van zijn dat Coleman en Cherry van deze plaat geen cent zullen zien. Toch is dit album voor Ornette-liefhebbers een begerenswaardig bezit, want er zijn geen andere platen waarop de prille Ornette zo uitvoerig te horen is, in lange uitvoeringen van zijn eigen composities „Free” en „The Blessing”, en (zeer verrassend) in Charlie Parker's fascinerende thema met de bijna onuitspreekbare naam „Klact-oveeseds-tene”.

BERT VUIJSJE

Discipline

In het januari-nummer schreven we onder dezelfde titel een redaktie-artikeltje n.a.v. artikelen en interviews van de overste L. Storimans, waarin deze pleit voor een terugkeer van de ouderwetse discipline in de strijdkrachten.

We beloofden toen uitvoerderiger op deze zaak terug te komen.

We willen in het volgende drie stellingen verdedigen:

1. Het is een desillusie te menen dat men de huidige jonge mannen, met welke middelen dan ook, kan temmen binnen een tuchtstelsel dat de heer Storimans zich voorstelt.

Na de oorlog hebben zich in brede kringen in gezinnen, verenigingen en scholen moderne opvoedingsmethoden gemanifesteerd, voortbouwende op wat reeds voor de oorlog door pioniers was bepleit, waarin de bewuste bevordering van mondige, verantwoordelijke mensen centraal stond. Dit heeft in gezinnen, scholen en werkplaatsen tot een duidelijke ommekeer van verhoudingen geleid. Er is thans geen sprake meer van dat jonge mensen bereid zijn zonder meer de instructies en adviezen van ouderen op te volgen, zij willen zelf een oordeel vormen en op grond daarvan hun eigen weg gaan.

We zijn, of we het prettig vinden of niet, in de tijd van de mondige mens beland. De welvaart die zich in het Westen zo zeer heeft uitgebreid legde bovendien de materiële grondslag die een mondige levenshouding, ook voor jonge mensen, mogelijk maakte.

Dat heeft natuurlijk, om een modern woord te gebruiken, ook tot vele frustraties

geleid. Frustraties bij ouderen die met deze nieuwe mondigheid bij hun kinderen geen raad wisten, frustraties ook bij jongeren die van de hen toebedeelde vrijheid een ongelukkig gebruik maakten.

Maar dat neemt niet weg dat in het mensbeeld van de westerse wereld, steunende op christelijke en humanistische tradities, deze nieuwe mondigheid op zich zelf volkomen terecht was.

Natuurlijk zijn nu niet plotseling alle jongeren tot verantwoordelijke, mondige mensen uitgegroeid. Bereidheid om te gehoorzamen, te volgen en zich aan te passen blijft bij belangrijke groepen jongeren aanwezig maar in tal van voorhoeden heeft de wil tot verantwoordelijkheid en mondigheid zich onuitroeibaar genesteld. En het zijn altijd de voorhoeden die de uiteindelijke tendens van een tijdperk bepalen.

In de burger-samenleving wordt deze mondigheid algemeen erkend en bevordert, het is een illusie om te menen dat als de jongemannen, rond hun twintigste jaar, de strijdkrachten binnenkomen daar, op grond van welke motieven ook, de klok plotseling kan worden teruggezet en op grond van een verouderde

opvatting van discipline een gezonde samenleving kan worden opgebouwd.

2. De strijdkrachten kunnen onmogelijk binnen een zich demokratiserende maatschappij een op louter autoriteit gevestigd bolwerk worden (blijven). Wie dat nastreeft werkt aan de ondergang van de strijdkrachten.

We laten hier de vraag of er in ons land strijdkrachten moeten zijn buiten bespreking.

Maar als ze er zijn en daarbij regelmatig honderd tot honderd en vijftig duizend mensen betrokken zijn (hetgeen met de gezinnen waaruit deze mensen komen betekent dat er voortdurend ten minste ongeveer een half miljoen mensen zijn die op de een of andere wijze met de strijdkrachten te maken krijgen) dan is het onmogelijk dat die strijdkrachten een soort konservatief bolwerk in een zich demokratiserende maatschappij vormen.

Wie dat toch wil moet wel weten dat hij om conflicten vraagt.

Terecht is dan ook reeds jaren geleden gesteld dat ook in de strijdkrachten een proces van vermaatschappelijking zou moeten plaats hebben, waarmede werd

bedoeld dat de strijdkrachten het proces van demokratisering in de burgersamenleving zo goed mogelijk zouden moeten volgen.

Op grond daarvan zijn in de loop der jaren een aantal maatregelen genomen. Er is dan ook in de strijdkrachten in de laatste tien jaren heel wat veranderd. Aan werkelijk essentiële punten is men echter nog nauwelijks toegekomen. Deze zouden b.v. zijn: een hervorming in moderne zin van de krijgstucht, een grondige verandering van het militair straffen tuchtrecht en een daarbij behorende rechtspraak, een praktisch woon- en werkklimaat, waarin de normale burgerrechten en -plichten onverkort worden gehandhaafd. Ondanks dat hebben de huidige veranderingen alweer heel wat frustraties opgeroepen. Vanuit deze frustraties wordt dan enerzijds fanatiek gepleit voor een stroomversnelling en anderzijds, even fanatiek, voor een terugkeer naar oude gezagsverhoudingen. Noch het één noch het ander zal mogelijk zijn zonder brokken te maken.

Wat nodig is is een modern beleid van vermaatschappelijking en demokratisering, waarbij alle lagen

van de militaire samenleving, en in onderling verband, worden ingeschakeld en waarbij, vooral, in allerlei vormen van opleiding en voorlichting mensen worden rijp gemaakt voor de uitvoering van een dergelijk modern beleid. Misschien heeft het juist daaraan het meest ontbroken in de laatste jaren!

Het is een moeilijke weg die te begaan is maar wie, op welke gronden ook, pleit voor een terugkeer naar oude toestanden moet bedenken dat hij daarmee bezig is de strijdkrachten te isoleren van een zich ontwikkelende maatschappij en daarmee, wellicht onbewust, bezig is het fundament van de strijdkrachten, een werkelijke verbinding met land en volk, te ondermijnen. 3. Natuurlijk is gehoorzaamheid binnen de gevechtssituatie (of de imitatie daarvan) noodzakelijk. Die zal echter bereikt moeten worden met andere, en betere, middelen dan de domme kracht van een onderwerse militaire discipline. De klacht die men veelal hoort is dat door allerlei nieuwe maatregelen, vrijheid van haardracht, afschaffing van reveille, het dragen van burgerkleding,

het verminderde, verplichte, groeten enz. de effectiviteit van de strijdkrachten verloren gaat.

Dat zou betekenen dat door dit soort zaken een werkelijke discipline in een mogelijke gevechtssituatie niet meer mogelijk is. Maar is dat zo?

Is werkelijk gebleken dat de Nederlandse soldaten in belangrijke oefeningen minder „waard” zijn dan hun Belgische, Franse, Duitse of Engelse collega's. Ik heb daarover nooit wat gehoord.

We zullen, meen ik, een duidelijke onderscheiding van situaties moeten maken. Dat in gevechtssituaties, of imitaties daarvan in oefeningen, een éénhoofdige leiding en dus een duidelijke discipline, nodig is, heb ik nog nimmer horen ontkennen. En ik geloof ook niet dat daar werkelijke klachten over zijn.

Maar daarnaast is er, ook voor de militair, het gewone woon- en werkklimaat in de vredessituatie, die m.i. behoort te berusten op een normale menselijke omgang zoals we die ook in de burger-samenleving kennen. De traditie dat militaire kommandanten ook in de normale vredessituatie op

een autoritaire wijze over hun soldaten kunnen beschikken is onhoudbaar (hoewel ik vrees dat juist heimwee daarnaar sommige officieren en onderofficieren doet spreken als de overste Storimans).

En dat behoeft m.i. aan de nodige discipline in de mogelijke gevechtssituatie geen afbreuk te doen. Maar dat vraagt natuurlijk wel heel wat van allen die op de een of andere plaats in de strijdkrachten leiding moeten geven.

Het vraagt o.a. de bekwaamheid (met de daarbij behorende opleiding) om op een normale wijze met mensen te kunnen omgaan en dan van deze nog wat gedaan te krijgen ook. Dat is inderdaad tegenwoordig geen eenvoudige zaak!

Ook op andere plaatsen in de maatschappij worstelt men daarmee.

Je hoort ook van ouders, onderwijzers en leraren die het opgeven omdat ze met de huidige jeugd geen raad meer weten.

In de strijdkrachten heeft men dan nog een extra nadeel: het feit dat het grootste deel van de jonge mensen er verplicht aanwezig is en bovendien niet bij voorbaat

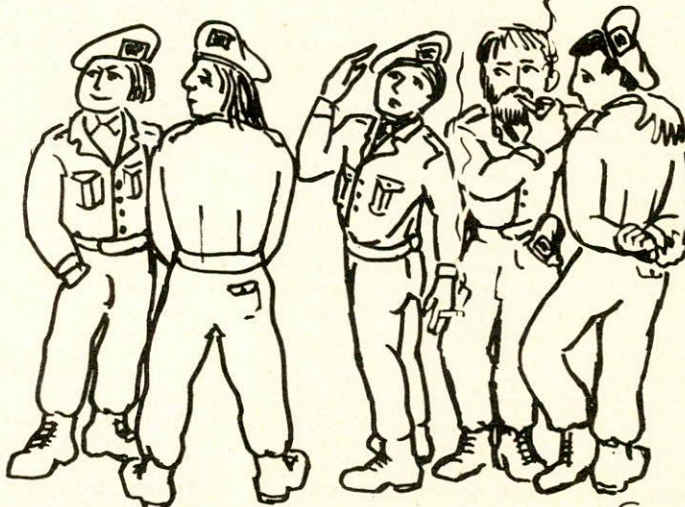
warm loopt voor de doelstellingen van de strijdkrachten. Een moeilijke taak dus!

Om er uit te komen zal enorm veel gedaan moeten worden aan de scholing van officieren en onderofficieren juist op het punt van het leiding geven aan mensen, zullen de soldaten zelf moeten worden ingeschakeld bij allerlei verantwoordelijkheden, zullen nog vele maatregelen moeten worden genomen waardoor een patroon van normale plichten en rechten zichtbaar wordt, zullen de vele onnatuurlijke scheidingen die thans nog bestaan tussen mensen in de strijdkrachten moeten worden opgeheven om plaats te maken voor werkelijk menselijke kontakten. Eerst dan ontstaat een werkelijke discipline nl. een situatie waarin men zich als mens gerespecteerd weet en op grond daarvan bereid is tot gehoorzaamheid in omstandigheden die dat vereisen.

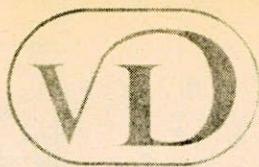
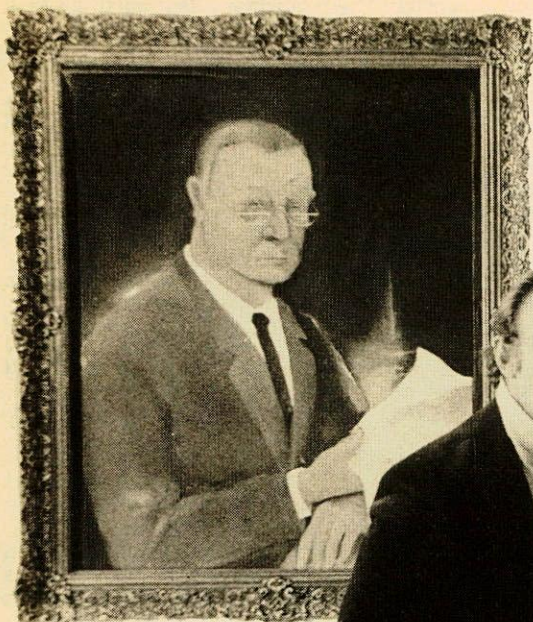
Het zal wel een lange en moeizame weg zijn.

Maar die andere weg, van terugkeer naar autoritaire toestanden, vergeet het maar!

H. LIPS.

Willems

is toch satire

Het moet voor het illustere tweetal Wim Verstappen en Pim de la Parra van Scorpio Films een heerlijke gedachte zijn om te weten dat het Nederlandse publiek hen tamelijk welgezind is. Want hun ongesubsidieerde produkties „Blue Movie” en „VD” vallen bij het brede publiek dermate in de smaak dat het er de schijn van heeft dat het duo voortaan zal weigeren enige subsidie van het inmiddels beruchte Productiefonds (lees Nederlandse overheid = het ministerie van CRM) te accepteren. Nu is het tweetal De la Parra en Verstappen niet afkerig van het etaleren van hun merendeels financiële problemen — de artistieke en technische problemen in hun métier lossen zij zelf adequaat op — maar van het publiek mag niet worden verwacht dat het enig weet heeft van de wat ruzieachtige controverse die leeft tussen Verstappen — De la Parra en het al eerder genoemde Productiefonds. Begin 1972 had Scorpio Films twee films in petto: een avonturenfilm met Kees Brusse, Hugo Metsers en Carry Tefsen getiteld KL 862 en een interviewfilm met een groot aantal vrouwen getiteld Vrouwen Van Vandaag. Op de een of andere manier kwamen beide produkties niet van de grond en er werd besloten om een zogenaamde „kleine” film te maken, zonder al te veel organisatorische problemen, met Nederlandse acteurs,

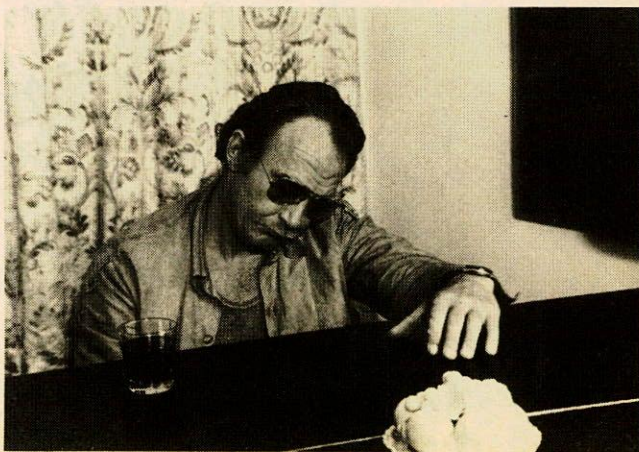

een rolprent zonder Blue Movie-bijmaak waar de filmkeuring geen moeite mee zou hebben. En om dat laatste ging het nu: als er maar een keuringsluchtje aan het project zat dan zouden technici, acteurs én de Stichting Productiefonds op voorhand bezwaar maken. En vooral de laatste instantie moest omzichtig benaderd worden, want daar moest een eventuele financiële bijdrage vandaan komen.

Het scenario (een co-productie van Verstappen en Charles Gormley) werd ingediend. Vertegenwoordigers van het Fonds informeerden nog of er sexe à la Blue Movie in voorkwam, nee dat was niet het geval, en Scorpio Films wachtte met een gerust hart af. Mondelinge toezeggingen door het Fonds wekten de indruk dat alles rond zat en producent Pim de la Parra toog aan het werk. Kees Brusse werd aangezocht om de hoofdrol in „VD” te spelen, want zoals Wim Verstappen verklaarde: „Het is zonde om zo'n goed acteur in de Nederlandse film ongebruikt te laten”. Ook het scenario kreeg

langzamerhand meer gestalte. Verstappen had namelijk zijn script gebaseerd op het verhaal van een man uit de vliegtuigindustrie die zijn rijkdom te danken had aan het huwelijk dat hij met de vriendin van zijn vader sloot: hij kreeg de erfenis omdat hij met die vrouw trouwde en het kind waarvan zij zwanger ging (en dat door zijn vader verwekt was) beloofde op te voeden als een eigen kind. Dit kind, zijn halfzusje en stiefdochter tegelijk, pleegt zelfmoord na een ongelukkige liefde met haar halfbroer-stiefvader. Zo intrigerend vonden Verstappen en Gormley deze geschiedenis, dat zij hoofd-

rolspeler Kees Brusse nog wat onwettige kinderen toebedachten, een juridisch adviseur (Guus Oster) lieten opdraven en om hem (Brusse alias VD) wat om handen te geven plaatsten ze hem aan het hoofd van een vleesfabriek die uit het slachtafval hormonen was gaan produceren en zo in de pil belandde. Bovendien bleek dan dat de werktitel „VD” niet eens zo slecht was gekozen, want de afkorting is het Engelse begrip voor geslachtsziekten. En zegt Pim de la Parra: „Het lijkt ook een beetje op de titel voor een film die ik al lang wilde maken „De vrijheid die mij was beloofd”.

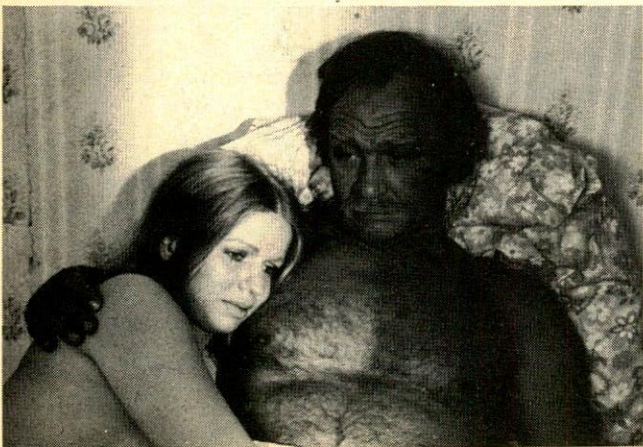
Geen wonder dat iedereen erg tevreden was over de gang van zaken en het definitieve scenario wordt ingediend bij het Productiefonds.

En om Wim Verstappen nogmaals te citeren: „Dit scenario etaleert kraakhelder een van de meest gecompliceerde familieverhoudingen die ooit in film of toneel, verteld zijn, er is zelfs kans dat wij op dit punt houder zijn van het Westeuropese record, wat op zichzelf natuurlijk niet veel te betekenen heeft, maar het is wel aardig. De dialogen zijn plezierig en geven de acteurs alle kansen. Veel van de film speelt binnenshuis en voldoet dus aan ons plan om een „kleine” film te maken. De situatie en de sfeer is bijzonder Nederlands. En het verhaal bevat nauwelijks bloot of sex.”

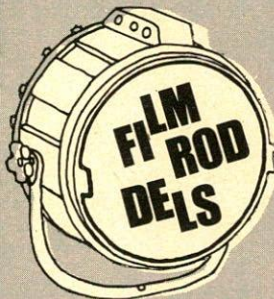
Ach, en alles wat het Productiefonds dan doet is zonder enige motivatie het scenario van de heren van Scorio Films van de hand te wijzen en te besluiten geen subsidie te verstrekken. Waarop de heren erg kwaad

worden en producent Pim de la Parra uit eigen zak vier ton in het project stopt. En de opnamen toch beginnen. Met dit verhaal in het achterhoofd heb ik anderhalf uur geboeid zitten kijken naar het ware verhaal over „VD”. En zitten luisteren naar de laconieke monologen van Kees Brusse, die meesterlijk de hem geboden kans heeft gegrepen om naar een eenzame hoogte te stijgen.

Want Brusse is zich bewust geweest van de satire (soms te rechtlijnig) die regisseur Wim Verstappen heeft gehanteerd om de moraal in zijn film te lijf te gaan. Hoewel de soms rechtlijnige maatschappij-kritiek uitnodigt tot stevige lachsalvo's is de ondertoon in de film toch triest. Want de corrupte levenswandel van fabrieksdirecteur Van Doorn en de noodsprongen van zijn vleesfabriek op het gebied van de pil en aanverwante anti-conceptiva zijn rijp om failliet te gaan, maar terwille van het satirisch element, laat Verstappen het niet zo ver komen. Ook nu toont Verstappen

ZOALS ELK JAAR publiceert het Engelse filmtijdschrift *Films and Filming* ook nu weer de kampioenen van het witte doek. Voor critici en medewerkers verdient Ken Russells „Savage Messiah” het predikaat „Best Film”. Persoonlijke onderscheidingen werden toegekend aan Malcolm McDowell voor zijn rol in *A Clockwork Orange*, Elizabeth Taylor voor haar rol in *Zee and Co.* Ook het aankomend talent werd niet vergeten: Dominique Sanda in *The garden of the Finzi Continis*; Jeff Bridges voor zijn aandeel in *Fat City*. De peetvader van Coppola werd betiteld als de film die de meeste

aandacht trok zonder dat daar enige reden toe was. En Johnny got his gun van Dalton Trumbo werd begiftigd met de titel „de meest ondergewaardeerde film uit 1972”.

HENRY FONDA, die momenteel in Frankrijk verblijft om daar op locatie de opnamen te voltooien van Henri Verneuil's *The Serpent*, staat helemaal achter de daden en uitspraken van zijn dochter Jane. Hij zei er trots op te zijn zo'n dochter te hebben die

niet bang is haar filmcarrière op het spel te zetten ter wille van haar politieke daden. Overigens heeft Jane Fonda haar huwelijk aangekondigd met de Amerikaanse studentenleider Tom Hayden. Dat kan echter alleen doorgaan als haar scheiding van de Franse regisseur Roger Vadim is uitgesproken.

DE VROUW VAN Claude Chabrol, Stephane Audran zal onder de regie van haar man in *Red wedding night* een getrouwde vrouw spelen die met haar minnaar het plan opvat om hun respectieve wederhelften te vermoorden.

MACARTHUR, de Amerikaanse generaal die de Koreaanse oorlog wilde doen beslissen met een atoombom, heet de werktitel van regisseur Steven Spielberg laatste film. Voor zover bekend schrijven Barwood en Robbins het scenario. Acteurs zijn nog niet aangezocht.

SSSSSS is de titel van een horror-film die nu in productie is genomen. Het verhaal gaat over een man die er uiteindelijk als een koningscobra gaat uitzien. Striepke en Chambers, de eerste is ook de producent, hebben meer dan een jaar gewerkt aan de speciale make-up voor de slangeman. „Het wordt een supergriezel, waar de mensen krijtuit en met knikkende knieën vandaan komen”. **P.J.M.**

ons in zijn „VD” een degelijk brok kritiek op de (Nederlandse) samenleving. Door zijn makkelijke manier van filmen — met hulp van cameraman Frans Bromet, die soms te verstilde plaatjes schiet en in bepaalde scènes het raam van zijn mogelijkheden niet genoeg openzet — gaat echter de boodschap soms ten onder. Dan is de persoonlijkheid van de actrice (Sonja Barend, Andrea Domburg, Ank

van der Moer, Guus Oster) nodig om het beeld te redden. „Wie slecht doet, slecht ontmoet” moet nu haast het simpele gegeven zijn geworden van Verstappen, daar al zijn figuren er in „VD” slecht van afkomen. Zelfs de realistisch gefilmde scènes in het slachthuis getuigen daarvan, de koeien en varkens verdrinken in hun eigen bloed.

PETER MOREE

Het jaar van de kreeft

Ik heb je lief.
Ik heb je lief.
Ja.
Ja.
Hoeveel?
Dat kan je niet uitdrukken.
Waar?
Overal.
(En nergens).
Overal...
Ben je gelukkig.
Wat bedoel je?
Gelukkiger...
Dan bij hem.
En hem.
Hem.
Bij hem.
Haar.
Ik kom bij je wonen.
Waarom niet nu?
Muisje.
Zij kan toch meekomen.
Zij houdt van haar vader.
Niet van mij.
Ook.
Maar anders??
Waarom gaan wij niet met vakantie?
Ja.
Wij gaan (toch).
Hoe lang?
Zo lang als je wilt.
Muisje ook mee?
Ja.

Waar ben je?
Naast je.
Zonder aan te raken.
Ja. Zonder aan te raken.
Ik heb slaap.
Ik niet.
Ik wel.
Ja.
Komt het nog terug...?
Ja.
Neen.
Ja.
Was 't er? Wat is er?

Waarom bel je zo laat?
Het is niet laat.
Ik heb je al een paar keer gebeld.
Jij bent niet alleen?!
Jij bent niet alleen?!
Kom dan naar mij toe.
Ik kom.
Wanneer moet ik weg?
Morgenochtend. Kun je Muisje nog zien.
Waarom kom je niet terug.
Neen. Kan ik niet.
Nu niet.
Heb je iets aan hem. Ga je met hem naar bed zoals met mij?
Neen. Ja.
Ik weet het niet.
Heb je Toni gezien? Zie je

haar nog wel 's?
Ja. Pierre, laat haar toch.
Ik heb je vanmorgen gebeld.
Je zou terugbellen.
Doe ik (toch).
Waarom nu pas. Ben je alleen.
Ja.
Met wie?
Met niemand.
Ik kom er aan.
Ja. Je komt er aan.

Je moet meekomen, Pierre.
Het gaat slecht met Toni.
Moet ik daarbij zijn...??
Ja.
Ja!?

Toni is de naam van de vrouw. Pierre de naam van de man. De bezitsdrang, de afgunst, de verwarring, de onmogelijkheid, de liefde, etc. van beiden. Te vinden in

— Het jaar van de Kreeft —
van Hugo Claus. Overigens naar eigen bevinding, ervaren, goedgevoeld en sterrenbeeld in te vullen. Al naar gelang (eigen) behoeften in dialoog of monoloog. Slot uiteraard naar keuze. Waar of niet waar, sentimenteel of niet, het slot van Claus(?), Toni dood en al gekremeerd (kanker), luidt als volgt:

„Wie ben ik, Muisje?“
Stilletjes, alsof zij het nu pas ontdekte, terwijl zij het uitsprak, zei zij: „Pi-erre.“
„Vroeger zei je vaak Pietje tegen mij, weet je nog?“
Pietje Vergeet-mij-nietje.“
„Johnny-Macaronni,“ zei Muisje. „Muisje-in-D'r-Huisje,“ zei Pierre. „Rudolf-de-Wolf,“ zei Rudolf's moeder. „Moeder-de-Poeder,“ (Toni. D.Z.) zei Pierre en stokte. Hapte naar adem. De as.

In de koffiekamer achter

Muisje, waar de zon in brede schuine banen scheen, dwarrelde het stof. Pierre durfde niet te ademen. De as. Muisje kroop overeind, schuurde haar rug tegen de raamhor, wendde zich naar Pierre en spreidde haar armen wijd, een zwart eendje dat wou vliegen. „Niet doen,“ riep Rudolf's moeder. „Niet doen,“ zei Pierre. Vroeger had hij haar, als zij die beweging aangaf, hoog in de lucht gegooit, tot zij hikte van het lachen. Zij vouwde haar armen weer dicht, sprong in de koffiekamer.

„Wacht even,“ zei Pierre. Hij wou iets ophouden, iets vasthouden. Hij rukte zijn das los, reikte hem naar het kind. Zij begreep het niet. Pierre scharrelde in zijn broekzak. „Hier,“ riep hij en gooide al het geld dat hij bijeen kon graaien in Muisje's richting, verkreukelde briefjes en muntstukken die opsprongen tegen de zwart-witte tegels. „Maar wat doet u nou, meneer,“ riep Rudolf's moeder. Muisje, in haar belachelijke ouderwetse pakje, haar waarschijnlijk door Toni's moeder opgedrongen, kwam terug naar het raam. Met een verraderlijk bijna wreedaardig lachje, (dat Pierre later als dat van Toni herkende) riep zij: „Ajax! Ajax! Ajax!“ Zoals vroeger. „Ajax wint de Wereldcup!“ zong Pierre luidkeels. Tot Muisje hem heel dicht naderde. Toen greep Pierre een handvol van haar krullen. Muisje gilde. Hij trok het gezicht vlak tegen zich aan tot hij de pupillen van haar moeder zag in haar open-gesperde, wijde ogen. Toen vluchtte Pierre, in het zonlicht, verblind.“
Voor de Liefhebbers: Kreeft, sterrenbeeld van de die-renriem, tussen de Leeuw en de Tweelingen.
Een goed, beter, best boek? Matig tot zeer matig? Laten we het deze keer houden op — BENAUWEND — Het jaar van de Kreeft —. Uitgave Bezige Bij Amsterdam.

D. ZAAL

GELUKKIG DAT 'R NOG ANDERE CHRISTENEN ZIJN

Bronnen:

1. „Soldatendominée” (uitg. De Banier, Utrecht, 1972) door Ds. J. J. Poort, met name Poorts verhaal over zijn toespraak bij de begrafenis van een buitenkerkelijke militair tegen de uitdrukkelijke wens van de vader van de overledene.

2. „Ego” (maandbl. human. geest. verz.) -aug. '72 met commentaar op onder 1 bedoelde gebeurtenis.

3. „Protestants Nederland” — okt. '72, met commentaar van Ds. J. J. Poort op onder 1 vermelde gebeurtenis. (Overdruk in „Ego” van dec. '72).

Kort resumé:

Een Nederlandse militair overlijdt. De vader van de jongen verzoekt nadrukkelijk **geén predikant** bij de begrafenis te laten spreken, maar een humanistische raadsman. De soldaat wordt begraven; de humanist houdt zo goed mogelijk een korte toespraak. Daarna verschijnt plotseling **toch** nog Ds. Poort (naar men zegt: namens de kazernekommandant). Dominée pakt een bijbel, leest er wat uit voor en knoopt er een aantal beschouwende woorden aan vast. Tot zover het gebeurde. In „Soldatendominée” rakelt Ds. Poort die hele geschiedenis nog 'ns op. In „Ego” (aug. '72) bekomentarieert men het gebeurde van humanistische zijde als stijlloos, omdat 't tegen de nadrukkelijke wens van de vader van de overledene was. In „Protestants Nederland” (okt. '72) gaat Ds. Poort er wederom op in en zegt dan o.a. te zijner verdediging: „Maar een ander Christelijk optreden is er niet. Het markeert de identiteit van de christelijke prediking. Christus zelf heeft gesproken en gehandeld, is gekomen en gebleven, „ondanks” en niet dank zij de adhaesie van zijn auditorium.”

Mag ik over dit alles een opmerking maken?

De zothed, onbeschaafdheid, pedantheid en het overlijken-gaan (letterlijk en figuurlijk) van Poorts christelijke prediking zijn wel zo overduidelijk dat ik daar geen zinnig woord over hoeft te zeggen! De dwaas klaagt zichzelf voldoende aan! Als je zou denken dat hij gelijk

niet als humanist, die ver-afschuw je niet alleen, die durf je zelfs geen prettige Kerstdagen te wensen (NB ik schrijf dit aan de vooravond van Kerst '72!), maar wat daar nog bij komt: ik vind het zo zelig voor die **andere Christenen** dat zij er soms **mede** op aangekeken worden! („Eén rotte appel in de mand maakt het ganse fruit te schand!”). En voor **hun** zou ik het graag op willen nemen! De zaak wordt nog triester als men bedenkt dat Ds. Poort **hun** al niet

Ingezonden brieven

had en dat alle Christenen zo waren, zou je je één levenstaak kunnen voorstellen: de Christenen uitroeien! Gelukkig weten we — ik bedoel: de humanisten — beter, gelukkig bestaat 't Christendom (c.q. het Protestantisme) niet alleen uit fanatici als Paisley, Verwoerd en Poort. Gelukkig bestaan er ook mensen die hun Christendom **dienend** beleven en **niet opdringend**. Mensen die hun geloof beleven als iets wat ze uitdragen wanneer ze merken dat het auditorium het op prijs stelt of erover willen discussiëren met andersdenkenden op voet van gelijkheid. Mensen die van hun christelijk geloof iets respectabels hebben gemaakt, iets wat voor 'n humanist (als deze, die **dit** schrijft) een moeilijk te aanvaarden en te begrijpen stellingname is, maar desondanks een verantwoorde levenshouding van een MEDE-MENS! Anders is 't met de levenshouding van Poort-ianen. Die begrijp je niet alleen

eens meer als Christenen beschouwt, getuige zijn zinsnede: „... een ander christelijk optreden is er niet”. Gelukkig dat Christus de voorman is van 't Christendom, en niet een zekere Ds. Poort! Mag dat 't commentaar zijn van een humanist?

G. J. den Besten, Arnhem

P.S. Deze zelfde tekst is door mij ook toegezonden aan het blad „Protestants Nederland”. Dit blad weigerde echter opname „gelet op de toon van Uw schrijven.”

Den B.

Humanistische beginselen noch eigen geweten, verzetten zich mijns inziens, nimmer tegen, zijn zelfs eerder gediend bij een nauwgezette detaillierende analyse van het beschikbare feitenmateriaal, en zelfonderzoek alvorens tot een openbare stellingname te komen. Laat men dit echter uit gemakzucht, of om welke redenen dan ook achterwege, dan ontkomt men er eenvoudigweg niet aan dat

een openbare stellingname, zoals door de raadslieden en vormingsleiders van de Humanistische Geestelijke Verzorging in de Krijgsmacht, slechts kan worden gezien en verklaard vanuit een subjectief partij politiek streven.

Het heeft geen enkele zin, achteraf een dergelijke betwistbaar openbare stellingname te willen rechtvaardigen met verwijzing naar soortgelijke initiatieven door groeperingen buiten onze krijgsmacht.

Doet men dit toch, dan zou men op zijn minst de morele moed moeten weten op te brengen, de achtergronden, doelstellingen en de ambities van de aangehaalde groeperingen te belichten.

De Amsterdamse advocaten die collectief protesteerden, deden dit vanuit een initiatief van mr. Langelaar. Deze trad op als verdediger van de verdachten in de zaak Wezep.

De grote advertentie in de Volkskrant opgezet door een partijpolitieke figuur, was bedoeld om een z.g. „Wehrmaneffect” op te roepen.

Dat ook de ouders van de gestraften in een later stadium, terwille van dit effect, werden gemobiliseerd is eigenlijk bedroevend en beschamend.

Beter zou het zijn geweest, indien de Raadslieden en Vormingsleiders, iets van hun ethische verontrusting, die zij nu zo broederlijk delen met andere groeperingen, hadden geuit voordat het strafbaar gesteld onwettig gedrag van de dienstplichtigen een voldongen feit was geworden. Daarom alleen al, komt althans tot mij, inhoudelijk gezien, het schrijven van de Commandant 1e Legerkorps, eerlijker en zuiverder over dan de openbare „Humanistische” stellingname temeer daar deze Generaal zich terdege bewust blijft van zijn eigen verantwoordelijkheden en daarbij duidelijk de grondwettelijke taak van onze Krijgsmacht voor ogen heeft.

C. den Dekker, Utrecht

De regionale omroep hebben we indirect aan de oorlog te danken. Tien dagen na de bevrijding begon de Omroep Provinciaal Militair Commissariaat haar eerste regionale uitzending vanuit het Prinsenhof in Groningen. Het Militair Gezag had voor de wederopbouw van ons land behoefte aan een geschikt communicatiekanaal voor het doen van talrijke boodschappen over de distributie e.d. en Radio Herrijzend Nederland, met een zender in Eindhoven, was in het noorden nauwelijks te ontvangen. Vanuit de O.P.M.C. ontstond weldra de Regionale Omroep Noord en Oost (RONO). Ongeveer gelijktijdig startte in het uiterste zuiden van ons land, in Beek bij Maastricht, de Regionale Omroep Zuid (ROZ). De eerste ROZ-uitzending vond plaats op 24 december 1945, de eerste RONO-uitzending — nog geen maand later — op 19 januari 1946. In een radio-

toespraak op 2 januari 1946 zei mr. A. Spruit van Radio Herrijzend Nederland: „Men is overgegaan tot de stichting van regionale omroepen. De grote zenders Hilversum I en II kunnen naast hun taak om de landelijke programma's te verzorgen onmogelijk voldoende aandacht besteden aan alles wat leeft in de diverse streken van ons land. Ons land is hiertoe in vier zones verdeeld.” Wat hij met dat laatste bedoelde is niet meer te achterhalen, maar vermoedelijk dacht hij aan de provincies Groningen, Friesland en Drente (die door de RONO bestreken werden) en aan de provincie Limburg, waar de ROZ uitzond. Pas veel later kwam de RONO ook in Overijssel en vanaf 1965 zelfs in Gelderland. Er bleven dan ook nog „diverse streken” over (Zeeuws-Vlaanderen, Brabant, de kop van Noord-Holland) waar kennelijk geen aandacht aan besteed

hoefde te worden. Een halfslachtige oplossing die tot aan vandaag de dag voort duurt. Waarom Zuid-Limburg wel een eigen streekradio en Walcheren bijvoorbeeld niet? Al in 1947 kwamen de beide regionale stations onder „Hilversum” (de Nederlandse Radio Unie) te vallen. Daarmee werd de regionale omroep al in een beginstadium financieel afhankelijk van de landelijke omroep. Pas in 1967 opende de wetgever in de nieuwe Omroepwet de mogelijkheid voor het ontstaan van onafhankelijke regionale omroepen, die overigens nog steeds niet van de grond gekomen zijn. Toch kon Den Haag niet nalaten om over de meest wenselijke inhoud van de regionale programma's van gedachten te wisselen. Een van de functies van de omroepen zou zijn — zo lezen we in de Memorie van Toelichting — „de versterking van het eigen

cultuurleven in de regio's.” De tweede versie van het rapport van de commissie regionale omroep van de NOS schrijft: „In de ene regio zal dat eigen cultuurleven belangrijker zijn dan in de andere. Te allen tijde mag als eigen voor de regio gelden: de historie en de materiële omgeving.” Ter illustratie volgt dan een lange opsomming van suggesties: ruilverkaveling, monumenten, oudheidkundige collecties, bodemvondsten, de geschiedenis van kloosters etc. Tegen een dergelijke taakopvatting voor de regionale omroep kunnen ernstige bezwaren gemaakt worden. Het gaat er niet om, lacherig te doen over allerlei curieuze en dierbare folkloristische gebruiken, maar het is te gek dat er aan de kleinere omroepen nauwkeurig omschreven functies toegeschreven worden, als niet tegelijkertijd ook de „grote omroep” als opdracht krijgt om het historische imago van een land waar alles vijftig jaar later zou gebeuren, te koesteren. Dit is pure betutteling, waarin eerder de stem van het Nationaal Overleg van Gewestelijke Cultuur doorklinkt dan die van de moderne bewoner van de minder verstedelijkte gebieden.

Belangrijker dan de totstandkoming van de nieuwe omroepwet in 1967 waren de technologische ontwikkelingen. Na de radio kwam de televisie, waar de bestaande regionale omroepen niet van mee geprofiteerd hebben. Het bleven radiostations. Dat werd anders met de komst van de video en de voortgaande ontwikkeling van antenne-inrichtingen en kabelsystemen. Zo had een kleine plaats in Midden-Limburg op 18 oktober 1971 de primeur van een televisieverslag van een raadsdebat dat in zesendertig woningen kon worden gevolgd. Minister Engels zat met de handen in het haar. Burgemeester Fey van Melick en Herkenbosch had de eindeloze discussies over regionale omroepen, al of niet onder de hoede van de NOS, aan zijn laars gelapt en was maar vast voor zichzelf begonnen. Het hek was daarmee van de dam. De volgende kabeltelevisie-experimenten lieten niet lang op zich wachten: Bijlmermeer, Goirle, Arnhem, Dronten en Rotterdam-

De regionale omroep

Ommoord. Onmiddellijk verbod de minister van CRM dergelijke uitzendingen om een jaar lang te gaan zitten piekeren over een stelsel van een zeer beperkt aantal experimenteel-vergunningen. In de Bijlmer trok men zich daar weinig van aan en ging men vrolijk verder met de verzorging van eigen programma's. Het monopolie van Hilversum was gebroken. Nieuwe wijken hadden centrale antennevoorzieningen gekregen, waarop alle televisietoestellen konden worden aangesloten. Het kopstation van de kabelsystemen kon met de centrale zendmast worden doorverbonden, maar even gemakkelijk met een eigen provisorische studio. Met behulp van betrekkelijk goedkope video-spullen kon men zijn eigen programma's gaan maken.

De nieuwe lokale en regionale omroep staat nog in de kinderschoenen. Dat bleek overduidelijk tijdens de Agora '72, een grootscheeps media-congres dat in de dagen voor Kerstmis in de geboortestad van de regionale omroep gehouden werd. In het stadium van de gewekte verwachtingen, maakt iedereen zich de voorstellingen die hem het beste uitkomen. De elektronische industrie ziet liever in elke straat een studio verschijnen dan in elke stad, want er vallen grote hoeveelheden „hard” en „soft ware” te slijten. De bestaande media, zoals de omroeporganisaties en de regionale dagbladen,

zijn niet gebaat bij een te stormachtige ontwikkeling van de stations op kleinere schaal. De landelijke overheid wil wildgroei voorkomen, de lokale bestuurders zitten met overspannen denkbeelden over de dichting van de kloof die er tussen gemeente en burger ontstaan is. Zo staan de diverse belangengroepen elkaar naar het leven en bestaat het gevaar dat de toekomstige consument straks opgescheept wordt met een door anderen verdeelde buit. Dat komt voor een deel omdat het moeilijk is om bij de mensen te peilen wat voor soort regionale programma's ze het liefste zouden zien verschijnen. Want hoe kun je mensen ondervragen over iets wat er nog niet is en waar ze derhalve op zijn best heel vaag omlijnde ideeën over moeten hebben? Ze zullen veel te gauw geneigd zijn om te denken aan de radio en televisie zoals ze die (vanuit het Gooise) kennen. Toch ligt het belang van de regionale omroep, de stads- en dorpsomroep juist op het vlak van de grotere communicatiemogelijkheden. Er is een bepaald type kabel ontwikkeld waardoor het mogelijk wordt dat de kijkers ook iets terug kunnen zeggen naar de makers in de studio. Dat is niet zo revolutionair, want in principe is iedere zender tevens ontvanger en omgekeerd. Nu blijft elke kijkers-inspraak een volstrekte fopspaan als de kijkers-publieken te groot worden.

Zoals een gesprek tussen twee mensen gemakkelijker verloopt dan een gesprek tussen een grote groep mensen, zo ook wordt televisie-communicatie zinvoller, naarmate er minder mensen aan deelnemen. Daarom verdient een groot aantal kleine systemen de voorkeur boven één groot systeem. Je kunt niet in een landelijk televisieprogramma een paar miljoen mensen aan het woord laten. De medaille heeft natuurlijk ook een keerzijde. De voordelen van de televisie liggen in haar grote bereik, maar die voordelen werken alleen zo lang de kijkers hun mond dicht houden. Zo gauw je de kijkers mee gaat laten spreken, beperk je onmiddellijk het bereik, als je tenminste niet te veel mensen wilt uitsluiten van de inspraak. In dit gegeven ligt een gevaar besloten: Mensen gaan via de televisie met elkaar praten, terwijl ze beter met zijn allen in één kamer zouden kunnen gaan zitten. Op die manier werkt de televisie contact-verarmend in plaats van contact-bevorderend. Zo zou het ook jammer zijn als de man die naast het gemeentehuis woont en die altijd naar de raadsvergaderingen kwam, met de komst van de kabeltelevisie rustig thuis blijft zitten. In zo'n geval bevordert het medium opnieuw de passiviteit. Uit talloze gesprekken is mij gebleken dat de verwachtingen met betrekking tot de regionale (kabel-)omroep zeer hoog gespannen zijn.

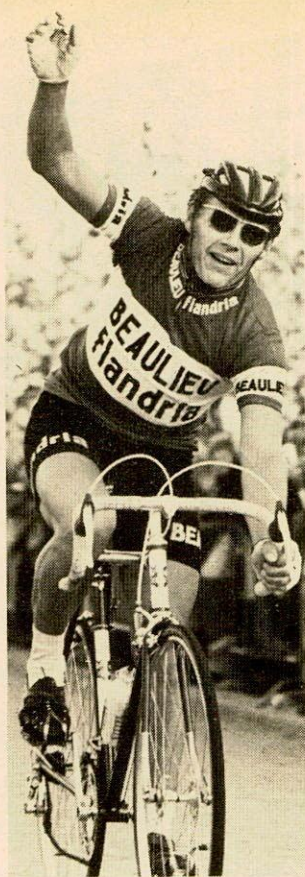
Iedereen zweert bij democratisering en die kan alleen van de grond komen als er ook sprake is van decentralisatie. Daarom moeten we af van één landelijke omroep. Op zichzelf is die gedachtengang juist. Toch wordt te gemakkelijk vergeten dat de democratiserende effecten die we indertijd aan de nieuwe media toegedacht hebben, achteraf gezien, betrekkelijk gering geweest zijn. Dat komt omdat we in onze geestdrift de televisie en de radio veel te veel beschouwd hebben als media, die uit zichzelf bepaalde potenties hadden. Toch gaat het er maar om — net als bij de computer — wat je er instopt en wat je eruit wilt halen. De televisie is een doorgeefluik, waaruit de mensen vooral de vertrouwde kost — shows, voetballen etc. — naar zich toehalen. Natuurlijk kun je er ook andere dingen mee doen, maar inmiddels zitten de elektronische media wel met een soort verleden. De mensen zijn er aan gewend geraakt dat ze programma's aangeboden krijgen, zonder dat ze daarvoor zelf uit hun stoelen hoeven te komen. Het zal een helse toer worden om die gewenning te doorbreken. Lukt dat niet, dan worden de nieuwe regionale-omroepen geen aanwinsten maar de zoveelste kanalen die middelmatige ontspanning en systeem-bevestigende informatie overdragen.

JAN HAASBROEK

Jan

Huilend wiep hij zich in de armen van Cora. Het was op een snikhete juli-zondag in het jaar 1968. Jan Janssen, toentertijd Nederlands wielersportster, had als eerste Nederlander de Tour de France, die moordende omloop door Frankrijk op zijn naam gebracht. Pijn had hij moeten leiden die Jan. Afzien noemen ze dat in wielersport. Maar het Parc des Princes dat bol stond van het rood-wit en blauw, ook de Franse vlag draagt die kleuren, had toch die Ollander als glorieuze eindoverwinnaar gehuldigd. In de laatste vijftig kilometer, die tijdrit van Versailles naar de hoofdstad had Janssen die luttele seconden voorsprong op zijn rivaal de Belg Herman van Springel behouden. En daar in Parijs stond Cora zijn vrouw. Huilend vielen ze elkaar in de armen. Voor Jan Janssen, toen al 28 jaar, betekende die eindzege in de Tour zijn mooiste overwinning in zijn gehele carrière. Ook nu ruim vier jaar later denkt hij daar net zo over. „Dat winnen van die Tour heeft me financieel ontzettend veel goed gedaan. Ja, nog meer dan de regenboogtrui die ik in 1964 in Sallanches won. Toen namelijk moest ik het verder nog helemaal maken.”

Jan Janssen is met wielrennen gestopt. In de Rotterdamse Zesdaagse die van 18 tot en met 23 januari in de Ahoy werd verreden kwam de naam Janssen voor het laatst op een rennersformulier voor. Voor Jans-

sen was het genoeg. Nadat hij vorig jaar zomer zijn laatste wegwedstrijd had gereden, de Ronde van Kortenhoeve, ging hij op het aanbod van matchmaker Peter Post in en wilde hij zich in Rotterdam nog een keer aan het publiek presenteren. „Maar dat is dan wel voor de allerlaatste keer”, vertelde Janssen kort voor de start van de Rotterdamse Zesdaagse. „Ik heb er genoeg van. Het gaat gewoon niet meer. Ik heb zoveel in mijn leven moeten afzien dat ik het — tenslotte ben ik al bijna 33 — niet meer kan opbrengen. Na mijn overwinning in de Tour de France is het langzaam aan bergafwaarts gegaan. Je raakt verzadigd begrijp je. In dat jaar na die zege, beter in die zomer, heb ik in Frankrijk verschrikkelijk veel wedstrijden gereden. Ja kijk en dat levert geld op. Normaal gesproken verdeelt een Tour de France winnaar al zijn geld onder zijn ploeg. Zijn prijs voor criteriums is echter zo hoog dat je het er dubbel en

...ik kan geen zadel meer zien...

Janssen

dwars uitsleept.”

Het is buiten kijf dat Jan Janssen in zijn wielersportbaan veel geld heeft verdiend. Als je wereldkampioen wordt en een Tour wint behoort je tot het betere wielerslag. Jan Janssen evenwel was geen geboren coureur. In zijn beginperiode, toen hij nog met Henk Nijdam de Tour de l'Avenir reed werd hij door die boerenzoon uit het Groningse Eelde overvleugeld. Maar de toenmalige ploegleider van Neerlandse wielersport Sefke Jansen had het zo'n tien jaar geleden toch razendsnel door. In een van de vele interviews met hem kwam naar voren, en ik citeer Sefke Jansen „Nu nog staat Jan Janssen in de schaduw van Henk Nijdam. Maar ik ben er zeker van dat hij binnen enige jaren een groot kampioen is. Janssen heeft karakter. Hij wil koersen. Hij wil winnen. En dat mis ik soms bij Nijdam.”

Wel de woorden van Sefke Jansen zijn helemaal uitgekomen. Jan Janssen is het roerend eens met die typing van zijn naamgenoot met één s — Hij stelt nu: „In de Tour de l'Avenir heb ik moraal opgedaan (wat een wielersport nietwaar). Daar heb ik als knapie van een jaar of 21 geleerd dat je het in de wielersport niet cadeau krijgt. Ik heb toen op het punt gestaan met wielrennen te stoppen. Ik zag tegen dat afzien op als tegen de hoogste berg in de Alpen of Pyreneeën. Na lang be- raad besloot ik toch om door

te gaan. En nu ik er op teruggijk heb ik er geen spijt van, al heb ik heel wat pijn geleden.”

Na Rotterdam breekt er voor Jan Janssen een veel minder bedrijvige periode aan. Veel minder dan voorheen zal hij nog op de fiets zitten. „Maar ik blijf het wel bijhouden, hoor. Je mag als topcoureur niet plotseling stoppen. Je lichaam is helemaal op fietsen ingesteld. Zo'n twee keer per week zal ik toch nog menig kilometer wegpeddelen. Ja en daarnaast heb ik het niet zo erg druk. Ik ben de laatste jaren eens gaan grasduinen om mijn centen die ik met wielrennen heb verdiend goed te beleggen. Je moet verder zien dan je neus lang is anders ben je er zo door.”

Naast deze maatschappelijke nogal ongewisse toekomst is Janssen wel verzekerd van het blijven rommelen in de wielersport. Als een vertegenwoordiger van de Franse wielermanager Dousset, volgens Janssen de machtigste man van Frankrijk op dit gebied, zal Janssen in de Noordelijke contreien zich blijven bewegen tussen de wielrenners. „Dat kan ik niet laten. Als je zo lang tussen de wielen hebt gezeten kan je dat niet zo snel los laten. Wielrennen blijft mijn hobby, alleen met dit verschil, ik zit niet meer op het zadel. Ik kan geen zadel meer zien. Het heeft me wel een paar jaar van mijn leven gekost.”

WIM JESSE